

Słowo wstępne

W kolejnym tomie serii wydawniczej „Folia historica” prezentujemy zbiór 12 artykułów, które są rezultatem studiów historyków z Uniwersytetu Łódzkiego, Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach oraz badaczy niezwiązanych instytucjonalnie z żadną szkołą wyższą. Przedstawiają oni wyniki swoich ostatnich dociekań badawczych. Pięcioro Autorów legitymuje się już stopniem doktora nauk humanistycznych, podczas gdy pozostała siódemka to uczestnicy studiów doktoranckich. W swoich artykułach podejmują oni problemy z szeroko pojętej historii społecznej, gospodarczej i politycznej. Wart odnotowania wydaje się również fakt, że aż siedem spośród prezentowanych tu tekstów poświęconych zostało dziejom powszechnym, a jedynie pięć uznać można za prace z zakresu dziejów ojczystych. Autorzy poszczególnych opracowań poruszają się w przestrzeni czasowej od starożytności do początku drugiej połowy XX w. Należy przy tym podkreślić, że z reguły podejmują oni zagadnienia nieznanne, dotychczas słabo zbadane i niemające odzwierciedlenia w historiografii polskiej. Wszystkie prezentowane tu artykuły zostały oparte na pokaźnej bazie źródłowej i bogatej literaturze przedmiotu. Można więc śmiało wyrazić nadzieję, że większość tych studiów stanowi zapowiedź przygotowania w przyszłości szerszych opracowań monograficznych.

Całość prezentowanego tomu ma układ chronologiczny. Najodleglejszych czasowo problemów dotyczy obszerny artykuł KATARZYNY CAŁUS, która podjęła próbę odpowiedzi na pytanie o rolę Lucjusza Sergiusza Katyliny w wydarzeniach politycznych w Rzymie na przełomie lat 66 i 65 przed Chr. Jest to tekst bardzo starannie udokumentowany, w którym Autorka, podejmując się opracowania zagadnienia wielokrotnie opisywanego w literaturze przedmiotu, dokonała gruntownej analizy źródeł antycznych oraz opinii formułowanych przez późniejszych historyków i przedstawiła na koniec własny, oryginalny sposób postrzegania analizowanych tu wydarzeń i zjawisk.

Bardzo solidny i dobrze udokumentowany artykuł MICHAŁA SIERBY, w którym Autor na podstawie analizy źródeł oraz dotychczasowych ustaleń historiografii dokonał korekty daty nadania praw miejskich Tykocinowi na Podlasiu, jest bez wątpienia cennym przyczynkiem do dziejów społecznych i gospodarczych ziem położonych na zachodnich rubieżach Wielkiego Księstwa Litewskiego w XV w. Zaprezentowany tu materiał dobrze świadczy tak o sprawności warsztatowej, jak i o wiedzy Autora.

KINGA GRZEGORZEWSKA w bardzo ciekawym i dobrze napisanym artykule, na przykładzie postaci Inés Suárez i Beatriz de la Cueva, podjęła stosunkowo słabo zbadany problem udziału kobiet w podboju Ameryki Środkowej i Południowej przez Hiszpanów w XVI stuleciu. Co wydaje się równie interesujące, tytułowe bohaterki tego opracowania uczestniczyły nie tylko w konkwiście, lecz także w zarządzaniu zdobytymi w Nowym Świecie terytoriami.

DOROTA DUDEK w obszernym i opartym na szerokiej bazie źródłowej, jak również dobrze dobranej, w przeważającej mierze angielskojęzycznej literaturze przedmiotu artykule zajęła się z kolei omówieniem zjawiska śmierci oraz towarzyszących jej uroczystości pogrzebowych widzianych przez pryzmat zapisek dokonywanych przez siedemnastowiecznych przedstawicieli angielskiej klasy średniej. Jest to bardzo interesujące opracowanie, dobrze wpisujące się w nurt badań modnych ostatnio zarówno w Polsce, jak i w krajach Europy Zachodniej.

Artykuł JUSTYNY BIEDY poświęcony został systemowi penitencjarnemu Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Autorka podjęła w nim próbę odpowiedzi na pytanie o cele, jakie przyświecały sądom orzekającym wobec podsądnych kary pozbawienia wolności. Zwróciła też uwagę na organizację zakładów karnych funkcjonujących na terytorium państwa polsko-litewskiego w XVI–XVIII w.

MONIKA MODŁASIAK podjęła się natomiast opracowania dziejów osiemnastowiecznego Londynu, postrzeganego przez angielskich moralistów jako miasto grzechu, rozpusty i występku. Na podstawie artykułów ze słynnego „Spectatora” oraz pamiętników z epoki i odpowiednio dobranej literatury przedmiotu Autorce udało się przedstawić, dodajmy, że w sposób ciekawy i sugestywny, „grzeszny” obraz tego miasta i jego mieszkańców w XVIII stuleciu.

WOJCIECH JAWORSKI, na podstawie szerokiej kwerendy przeprowadzonej w najważniejszych archiwach polskich oraz bogatej literatury przedmiotu, podjął się zadania zrekonstruowania działalności Towarzystw Muzycznych działających na terenie Królestwa Polskiego w latach 1870–1914. Artykuł wyróżnia się solidnością warsztatową oraz dużą wartością merytoryczną. Na szczególne podkreślenie zasługuje też wkład Autora w opracowanie problemu, który pozostawał dotąd na obrzeżu zainteresowań profesjonalnych badaczy.

ANETA STAWISZYŃSKA w swoim ciekawym i dobrze udokumentowanym źródłowo artykule podjęła się natomiast zadania przedstawienia działalności Milicji Obywatelskiej w Łodzi w okresie od sierpnia 1914 do lipca 1915 r. Oparte na nieznanym dotąd w większości źródłach to ważne studium dotyczące historii społecznej miasta w okresie I wojny światowej z pewnością warte jest uwagi.

Artykuł KAMILA PISKAŁY, pod intrygującym tytułem *Kto chce roztrzaskać wolność, ten musi tworzyć niewolę. Polscy socjaliści wobec konstytucji BBWR z lutego 1929 roku (płaszczyzny krytyki i strategie argumentacji)*, jest bardzo solidnym, opartym na szerokiej kwerendzie bibliotecznej, opracowaniem w istotny

sposób wzbogacającym wiedzę na temat polskiego ruchu socjalistycznego w okresie dwudziestolecia międzywojennego.

Ciekawy tekst KATARZYNY ŚLIWAK, w dużej części bazujący na przeprowadzonej przez Autorkę kwerendzie archiwalnej, poświęcony został natomiast funkcjonowaniu szkoły polskiej w Algierze w czasie II wojny światowej. W partii poprzedzającej zasadniczą część artykułu zamieszczony został zarys dziejów polskiego osadnictwa w Algierii oraz polskiego szkolnictwa w tym kraju w okresie poprzedzającym wybuch II wojny światowej. Ważnym uzupełnieniem rozważań Autorki wydają się także wykorzystane przez nią wspomnienia jednej z uczennic, która w sposób niezwykle plastyczny i sugestywny zarazem opisała tak warunki życia codziennego w mieście, jak i własne doświadczenia edukacyjne z okresu uczęszczania do polskiej szkoły w stolicy francuskiej Algierii.

BEATA ŻELAZNY jest z kolei autorką interesującego studium o funkcjonowaniu gospodarki rolnej na Zachodniej Białorusi i na Zachodniej Ukrainie, więc na wschodnich terenach II Rzeczypospolitej inkorporowanych do Związku Sowieckiego. Problem ten rozpatrywany jest przez pryzmat artykułów zamieszczanych na łamach centralnej prasy radzieckiej, a głównym źródłem informacji wykorzystanych w tym opracowaniu są artykuły publikowane w „Izwiestiach”. Nie umniejsza to rzecz jasna w niczym dokonań Autorki, która w sposób więcej niż poprawny poradziła sobie z przedstawieniem tego zagadnienia.

MIROSŁAW ROMAŃSKI jest zaś Autorem zamykającego tom studium, w którym przedstawiono politykę wewnętrzną Gwatemali w okresie od zakończenia II wojny światowej do wybuchu wojny domowej w tym kraju w 1960 r. Z treści artykułu wyłania się ciekawy obraz państwa i społeczeństwa nękanego wielorakimi problemami natury gospodarczej, społecznej i politycznej. Tekst ten uznać można za dość istotny przyczynek do badań nad dziejami najnowszych państw Ameryki Środkowej.

Jako pierwszy, uważny, ale i krytyczny zarazem czytelnik prezentowanych tu opracowań pozwalam sobie wyrazić przekonanie, że wszyscy zainteresowani przeszłością znajdą tu dla siebie oryginalne, wartościowe i ciekawe materiały. Niech więc ta skrótowa z konieczności prezentacja wielowątkowej i różnorodnej zawartości temu stanie się skuteczną zachętą do przestudiowania go w całości.

ZBIGNIEW ANUSIK